

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти
Кафедра психології

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття рівня вищої освіти «магістр»

на тему **«РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ ЯК
ЧИННИК ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи М322-с денного відділення
спеціальність 053 Психологія
ОП Психологія. Практична психологія
Климченко Наталія Миколаївна

Керівник: канд. психол. наук, доцент
Шевченко Світлана Віталіївна

Рецензент: психолог-методист
КЗ «Опорний заклад освіти
Малоданилівський ліцей»
Харківської області
Пономаренко О.М.

Запоріжжя-2023 року

АНОТАЦІЯ

Климченко Н.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ ЯК ЧИННИК ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ

В магістерській роботі теоретично досліджено та емпірично вивчено розвиток творчих здібностей підлітків як чинника їх професійного самовизначення. В роботі проаналізовано сучасний стан дослідження проблеми творчих здібностей та професійного самовизначення у науковій літературі, емпірично вивчено особливості творчих здібностей та професійного самовизначення підлітків, дослідити взаємозв'язок між цими показниками, розроблено програму розвитку творчих здібностей та сприяння професійному самовизначенню підлітків.

За результатами експериментального дослідження встановлено що більшість підлітків мають середній рівень творчого потенціалу. В них виявлено якості, які дозволяють творити, але мають деякі бар'єри. Діагностика також показала, що значна кількість респондентів обирають сферу матеріальних інтересів виготовлення та споживання матеріальних благ. За профорієнтаційною спрямованістю більшість підлітків схильні до професій типу «Людина-художній образ». Ця група професій являє собою різноманітні види художньо-творчої праці, наприклад література, музика, театр, образотворче мистецтво. Враховуючи результати емпіричної частини роботи була розроблена програма розвитку творчих здібностей та сприяння професійному самовизначенню підлітків.

Ключові слова: творчі здібності, професійне самовизначення, творчий потенціал, підлітки.

SUMMARY

Klymchenko N.

DEVELOPMENT OF CREATIVE SKILLS OF ADOLESCENTS AS A FACTOR OF THEIR PROFESSIONAL SELF-DETERMINATION

In the master's work, the development of creative abilities of teenagers as a factor of their professional self-determination was theoretically investigated and empirically studied. The paper analyzes the current state of research on the problem of creative abilities and professional self-determination in scientific literature, empirically studied the peculiarities of creative abilities and professional self-determination of adolescents, investigated the relationship between these indicators, developed a program for the development of creative abilities and promotion of professional self-determination of adolescents.

According to the results of an experimental study, it was established that most teenagers have an average level of creative potential. Qualities were found in them that allow creation, but have some barriers. Diagnostics also showed that a significant number of respondents choose the sphere of material interests in the production and consumption of material goods. According to career orientation, most teenagers are inclined to professions of the "Man-artistic image" type. This group of professions represents various types of artistic and creative work, such as literature, music, theater, visual arts. Taking into account the results of the empirical part of the work, a program for developing creative abilities and promoting professional self-determination of teenagers was developed.

Key words: creative abilities, professional self-determination, potential, teenagers.

РЕФЕРАТ

на тему: «**РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ ЯК ЧИННИК ЇХ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ**»

здобувачки вищої освіти М322-с групи денного відділення Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького спеціальності 053 Психологія **Климченко Наталії**

Науковий керівник – к.психол.н., доцент кафедри психології Шевченко Світлана Віталіївна

Актуальність. Наш час вимагає від кожного активності, вміння актуалізувати здібності та реалізувати себе як особистість у різних сферах діяльності та спілкування. У зв'язку з цим зростають вимоги до психологічної науки, яка покликана допомогти кожному члену суспільства ефективно визначати життєві орієнтири, реалізувати свій творчий потенціал, долати труднощі особистісного і професійного становлення. Проблема творчих здібностей і професійного самовизначення молоді в сучасних умовах надзвичайно значуща, насамперед, у зв'язку із зростаючими вимогами до формування активної творчої особистості, здатної знайти своє місце в житті, самовизначитися та реалізувати себе, а також у зв'язку з необхідністю визначення творчого потенціалу молодого покоління, чий здібності багато в чому є відображенням можливостей суспільства. Тому вона викликає інтерес у соціологів, філософів, психологів і педагогів. В умовах суспільної трансформації, що їх спостерігаємо зараз в Україні, формується більш уважне, ніж раніше, але й вимогливіше ставлення до особистості, нове розуміння соціального та психологічного благополуччя, самореалізації, професійного становлення особистості.

Оскільки усвідомлення свого призначення, творчого потенціалу та професійного вибору спрямовують процес розвитку підлітків і визначають їх майбутнє, рівень самовизначення визначається через складний комплекс їх відчуттів, особливостей сприйняття дійсності, образ «я» формований на

даному етапі розвитку, індивідуальне сприйняття світу та ставлення, що формуються в індивідуальному досвіді підлітків і мають суттєвий вплив на їх стосунки, рішення і вчинки.

Об'єкт дослідження: творчі здібності підлітків.

Предмет дослідження: особливості розвитку творчих здібностей підлітків як чинника їх професійного самовизначення.

Мета дослідження: теоретично дослідити та емпірично вивчити розвиток творчих здібностей підлітків як чинника їх професійного самовизначення

Згідно з метою були сформульовані наступні **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати сучасний стан дослідження проблеми творчих здібностей та професійного самовизначення у науковій літературі.
2. Емпірично вивчити особливості творчих здібностей та професійного самовизначення підлітків, дослідити взаємозв'язок між цими показниками.
3. Розробити програму розвитку творчих здібностей та сприяння професійному самовизначенню підлітків.

Для розв'язання поставлених завдань використані **методи**: теоретичний аналіз проблеми на базі вивчення літератури; психодіагностичні методи.

Експериментальна база дослідження. У ході експериментальної частини роботи було реалізовано дослідження учнів 9-х класів. Вибірка в цілому склала 30 підлітків. Опитування проводилося за допомогою розроблених гугл форм. Були використанні такі методики - «Самооцінка творчого потенціалу особистості», Сфера професійних уподобань учнів, диференціально-діагностичний опитувальник (ДДО).

За результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

Під кінець навчання у початковій школі спостерігається сплеск дослідницької активності. До 8-9 років діти, читаючи або спостерігаючи за різними явищами життя, починають формулювати пошукові питання, на які намагаються самі ж знайти відповідь. У 11-12 років практично всі підлітки

направляють свою дослідницьку активність на формулювання пошукових питань. Це відбувається тому, що підлітки намагаються зрозуміти й осмислити причинно-наслідкові зв'язки й закони появи різних подій.

Дослідницька активність дітей на етапі причинного мислення характеризується двома якостями: зростанням самостійності розумової діяльності й критичності мислення. Завдяки самостійності підліток навчається керувати своїм мисленням: ставити дослідницькі цілі, висувати гіпотези причинно-наслідкових залежностей, розглядати відомі їй факти з позицій висунутих гіпотез. Ці здатності, без сумніву, є основними передумовами розвитку творчого потенціалу на етапі причинного мислення. Критичність мислення проявляється в тому, що підлітки починають оцінювати свою й чужу діяльність із погляду законів і правил природи та суспільства.

З одного боку, завдяки усвідомленню ними правил і законів, їхня творча діяльність стає більш осмисленою, логічною, правдоподібною. З іншого боку, критичність може перешкодити творчості, тому що на цьому етапі висування гіпотези вона може здатися нереальною і буде відкинута. Подібні самообмеження звужують можливості появи нових, оригінальних ідей.

Проаналізувавши різноманітність підходів зарубіжних дослідників, ми виокремили основні психодинамічні детермінанти професійного самовизначення: підсвідома структура основних потреб, сублімація (З.Фрейд); соціально-культурні традиції (К.Хорні); ранній дитячий досвід (А.Адлер); оперотропізми як результат незадоволення дитячих потреб (У.Мозер).

Загалом, вивчення проблеми професійного самовизначення дало можливість виділити основні фактори впливу на цей феномен: біологічно зумовлені, соціально-культурні, еволюційно-феноменологічні. На часі синтезування концепцій етнокультурної детермінації професійного самовизначення підлітків.

За результатами емпіричного дослідження виявлено наступні показники. Більшість підлітків мають середній рівень творчого потенціалу. В них виявлено якості, які дозволяють творити, але мають деякі бар'єри. Найбільш небезпечний-це страх, особливо якщо ви орієнтовані на успіх. Боязнь невдачі сковує вашу увагу – основу творчості. Страх може бути і соціальним- страх суспільного осуду. Кожна нова ідея проходить через етап неочікуваності, здивування, невизнання оточуючими. Боязнь осуду за нову, незвичайну для оточуючих поведінку, погляди. Почуття сковують вашу творчу активність, призводять до деструкції творчої особистості.

Діагностика також показала, що значна кількість респондентів обирають сферу матеріальних інтересів виготовлення та споживання матеріальних благ. За профорієнтаційною спрямованістю більшість підлітків схильні до професій типу «Людина-художній образ». Ця група професій являє собою різноманітні види художньо-творчої праці, наприклад література, музика, театр, образотворче мистецтво.

В підлітковому віці відбуваються суттєві зміни і у мислиневій діяльності. Суть таких змін полягає у переході від наочно-образного та початкових форм словесно-логічного мислення до гіпотетико-розмірковуючого мислення, в основі якого лежить високий ступінь узагальнення та абстрактності. Необхідною умовою формування такого типу мислення є здатність зробити предметом своєї думки саму думку. І саме у підлітковому віці з'являються всі умови для цього. В цьому віці діти уже можуть виходити за межі конкретного відображення дійсності, тобто мислити абстрактно. Цим потребам відповідають і нові інтелектуальні можливості, що відкриваються в учнів середніх класів.

Отже, важливою особливістю віку, що розглядається, є формування активного, самостійного, творчого мислення. В психології підлітковий вік вважається сензитивним для розвитку такого мислення. Тому потрібно стимулювати самостійне творче мислення підлітків, для чого корисно частіше ставити їх перед необхідністю самостійно порівнювати різні об'єкти,

знаходити в них спільні ознаки та розбіжності, робити узагальнення та висновки.

Враховуючи результати емпіричної частини роботи нами була розроблена програма розвитку творчих здібностей та сприяння професійному самовизначенню підлітків. Мета програми: усвідомлення підлітками свого творчого потенціалу та креативності у собі; розвиток навичок та вмінь керувати творчим процесом, подолання стереотипів та бар'єрів, які обмежують творчий потенціал. Впровадження та перевірка ефективності розробленої програми виступає перспективами подальших досліджень.

Рік виконання дипломної роботи - 2023 р.

Місце виконання - Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Дипломна робота містить 95 сторінок тексту, таблиці, список літератури з 45 найменувань.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	7
1.1.Наукові підходи до визначення понять «творчі здібності» та «професійне самовизначення».....	7
1.2.Особливості розвитку творчих здібностей у підлітків.....	12
1.3.Фактори формування професійного самовизначення підлітків.....	21
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ПІДЛІТКІВ.....	29
2.1.Методики дослідження особливостей творчих здібностей та професійного самовизначення підлітків.....	29
2.2.Аналіз та інтерпретація результатів дослідження.....	31
РОЗДІЛ 3. ПРОГРАМА РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ТА СПРИЯННЯ ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННЮ ПІДЛІТКІВ...37	37
ВИСНОВКИ.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	76

Ім'я користувача:
Анастасія Сухомлінова

ID перевірки:
1015921885

Дата перевірки:
25.10.2023 17:06:39 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
25.10.2023 19:31:38 EET

ID користувача:
100012861

Назва документа: Климченко Н

Кількість сторінок: 61 Кількість слів: 12964 Кількість символів: 97998 Розмір файлу: 126.01 KB ID файлу: 1015583911

29.1% Схожість

Найбільша схожість: 14.9% з Інтернет-джерелом (<http://www.novyibuh-gymnasium.edukit.mk.ua/psiholog/psihologam>)

26.5% Джерела з Інтернету 830Сторінка 63.....

2.6% Джерела з Бібліотеки 1Сторінка 67.....

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел